

ΕΚΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Εισαγωγικές πληροφορίες

Από τις 26 Ιανουαρίου 2011 το Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων έθεσε σε δημόσια διαβούλευση στην ιστοσελίδα www.opengov.gr πλαίσιο αρχών για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό με σκοπό την διαμόρφωση του νέου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της. Η διαβούλευση διήρκεσε από τις 26 Ιανουαρίου 2011 μέχρι τις 11 Μαρτίου 2011 (45 ημέρες), διάστημα το οποίο κρίθηκε αρκετό για την καλύτερη ενημέρωση και δυνατότητα πρόσβασης των ενδιαφερομένων.

Τα 236 σχόλια που αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα δημόσιας διαβούλευσης απάντησαν σε 4 βασικούς άξονες/πεδία (113 σχόλια) και 10 σημεία/προτάσεις (123 σχόλια) για το σχεδιασμό μιας συνεκτικής πολιτικής για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό. Δόθηκε επίσης η δυνατότητα συμμετοχής στο αγγλόφωνο κοινό με την ανάρτηση των πεδίων και αξόνων της διαβούλευσης στην αγγλική γλώσσα.

Παράλληλες ενέργειες δημοσιότητας περιλάμβαναν δελτία τύπου, επισκέψεις της πολιτικής ηγεσίας σε φορείς στο εξωτερικό (Γερμανία, Βέλγιο, Τουρκία, ΗΠΑ), επιστολές σε δίκτυα της ομογένειας (π.χ. το ΣΑΕ) και σε όλα τα πανεπιστημιακά Τμήματα Ελληνικών Σπουδών, διαβούλευση με συνδικαλιστικούς φορείς, φορείς εκπαίδευσης, συλλόγους γονέων, ομογενειακούς φορείς καθώς και μεμονωμένα άτομα.

Από τις 26 Αυγούστου 2011 το κείμενο του νομοσχεδίου για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και οι ενδιαφερόμενοι αποστέλλουν παρατηρήσεις και απορίες επί των συγκεκριμένων διατάξεων του.

Οι βασικοί άξονες της διαβούλευσης

Οι συμμετέχοντες στη διαβούλευση κλήθηκαν να καταθέσουν τα σχόλια και τις προτάσεις τους σε τέσσερα ευρεία πεδία πολιτικής που αφορούν την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό.

1) Σχέση ελληνικού κράτους και ελληνισμού της διασποράς με έμφαση σε θέματα ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού, αλλά και ενίσχυσης της ελληνικής ταυτότητας.

Σε αυτό το γενικό πλαίσιο συζήτηση διατυπώθηκαν πολλές εκτιμήσεις για τη σημερινή κατάσταση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό αλλά και κάποιες βασικές προτάσεις για την αλλαγή της παραδοσιακής σχέσης μητρόπολης και διασποράς τουλάχιστον όσον αφορά εκπαιδευτικά ζητήματα. Σε αυτό το πλαίσιο προτάχθηκε ο περιορισμός φαινομένων εκμετάλλευσης τόσο των παροικιών από τις εκάστοτε Ελληνικές Κυβερνήσεις, όσο και του Ελληνικού Κράτους από τις εκάστοτε Κοινοτικές Επιτροπές των Παροικιών. Οι περισσότερες απόψεις που κατατέθηκαν συμφωνούσαν με το γενικό πλαίσιο αρχών του κειμένου διαβούλευσης και κυρίως με το ότι χρειάζονται στοχευμένες πολιτικές για τις διαφορετικές γεωγραφικές ζώνες στις οποίες απευθύνεται η ελληνόγλωσση εκπαίδευση αλλά και αξιοποίηση των χρημάτων που διαθέτει η Ελληνική Πολιτεία -κυρίως σε περίοδο οικονομικής κρίσεως. Τα περισσότερα σχόλια τα διαπερνούσε ως θέση αφητηρίας η άποψη ότι «καλώς δαπανώνται χρήματα για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό, εφόσον δεν κατασπαταλώνται».

Ορισμένοι από τους συμμετέχοντες επιχείρησαν να τεκμηριώσουν τη θέση τους για την κρισιμότητα της κατάστασης προσφέροντας συγκεκριμένα στοιχεία. Κυρίως όσον αφορά τη Γερμανία διατυπώθηκε η εκτίμηση ότι «ενώ το 55% των αποφοίτων στη Γερμανία περνούν σε ελληνικά πανεπιστήμια, μόνον τα 2/3 αυτών παίρνουν, τελικά, το πτυχίο τους ενώ το 1/3 διακόπτουν τις σπουδές τους, γιατί αδυνατούν να τις παρακολουθήσουν, κυρίως λόγω γλωσσικής ανεπάρκειας». Κατά συνέπεια τείνει να κυριαρχήσει η άποψη ότι τα «αμιγή» σχολεία στη Γερμανία δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της εποχής μας αλλά ότι απεναντίας ζημιώνουν τα Ελληνόπουλα της διασποράς. Η αντιπρόταση που βρίσκει τη μεγαλύτερη συναίνεση είναι η λύση των δίγλωσσων σχολείων, που θα εκδίδουν τίτλους ισότιμους των γερμανικών, όπου αυτό είναι εφικτό.

Μια σταχυολόγηση των προβλημάτων και των προτάσεων που διατυπώθηκαν σε αυτό το γενικό πεδίο είναι η εξής:

- Η λειτουργία των συντονιστών εκπαίδευσης έχει αποδειχτεί κομβική στην αποτυχία και στην αδιαφάνεια του συστήματος. Ένας πρώτος τρόπος αντιμετώπισης του προβλήματος είναι τα κριτήρια επιλογής τους να διαμορφωθούν «με γνώμονα όχι μόνο τα επιστημονικά και εκπαιδευτικά τους προσόντα αλλά και τις διοικητικές ικανότητες που πρέπει να επιδείξουν σε πολλαπλά επίπεδα». Επίσης προτείνεται η αποστολή τους στο εξωτερικό να συνοδεύεται από ένα σαφές προσχέδιο ενεργειών εξειδικευμένο ανά χώρα, ενώ η δράση τους να αξιολογείται τακτικά, βάση αντικειμενικών δεικτών πάνω στα αποτελέσματα και την προώθηση της αποστολής που τους εμπιστεύθηκε το Υπουργείο.
- Οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί δεν έχουν κερδίσει την εμπιστοσύνη της ομογένειας. Γι αυτό θεωρείται σκόπιμο οι νεο-αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί να επιλέγονται με βάση όχι κομματικές ή συνδικαλιστικές συμπάθειες αλλά επαγγελματικά προσόντα που τους καθιστούν ικανούς να διδάσκουν την ελληνική γλώσσα σαν ξένη, δεδομένου ότι η πλειοψηφία των παιδιών τα οποία διδάσκουν είναι δεύτερης ή τρίτης γενιάς έλληνες. Επιπρόσθετα

προτείνεται η απόσπασή τους να προετοιμάζεται κατάλληλα με επιμορφωτικά σεμινάρια για την διδακτική της ελληνικής ως 2η γλώσσα έτσι ώστε να τους καθιστά γνώστες του προγράμματος που θα διδάξουν και της μεθόδου που θα χρησιμοποιήσουν. Αυτόνοτο θεωρείται ότι είναι απαραίτητο να γνωρίζουν τη γλώσσα της χώρας στην οποία αποσπάστηκαν (κυρίως για τις αγγλόφωνες, γαλλόφωνες, ισπανόφωνες, ή γερμανόφωνες χώρες).

- Η χαμηλή ελκυστικότητα της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας προτείνεται να αντιμετωπιστεί μέσα από τη σύνδεση της μάθησης της ελληνικής με το Πιστοποιητικό Γλωσσομάθειας.
- Παράλληλα ιδιαίτερα θετική κρίνεται η ιδέα του Κέντρου «Λόγος» που θα συνενώσει ή σταδιακά θα υποκαταστήσει το υποβαθμισμένο πλαίσιο λειτουργίας των τμημάτων ελληνικής γλώσσας και θα δώσει την ευκαιρία για μια ευρύτερη επαφή με την ελληνική ιστορία και πολιτισμό. Στη κατεύθυνση αυτή μάλιστα διατυπώθηκε η πρόταση στο συγκεκριμένο «πολιτιστικό κέντρο» που θα λειτουργεί σε κομβικό σημείο των μεγάλων πόλεων να υπάρχουν διαμορφωμένοι χώροι συνάντησης (βιβλιοθήκη ελληνική (δανειστική), Καφενείο – Κυλικείο κ.α.), όπου οι Έλληνες της Διασποράς, οι έλληνες φοιτητές (σε χώρες όπως Μ.Βρετανία, Γαλλία) και όσοι άλλοι θέλουν, να μπορούν να βρεθούν σ' έναν σημείο που θα παίρνουν την αίσθηση μιας «μικρής Ελλάδας» για λίγες ώρες.

2) Αποτίμηση των σημερινών δομών παροχής ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης σε σχέση με (α) την παιδαγωγική τους καταλληλότητα, (β) την αποτελεσματικότητά τους, (γ) το κόστος και (δ) τις προοπτικές κοινωνικο-οικονομικής ένταξης των νέων γενιών ελληνικής καταγωγής στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης.

Στο πεδίο αυτό σε μεγάλο βαθμό τα σχόλια επικεντρώνονται πιο πολύ σε συγκεκριμένες περιπτώσεις-χώρες. Ιδιαίτερης βαρύτητας ήταν παρατηρήσεις που αφορούσαν σε παγιωμένες καταστάσεις που δυσφημούν την προσπάθεια της Ελλάδας να στηρίξει και να προβάλλει τη γλώσσα. Χαρακτηριστικά έγινε αναφορά σε διαδικασίες παραγοντισμού και συντεχνιακών λογικών από διάφορα άτομα ή φορείς, στο τέλμα που έχουν περιέλθει τα αμιγή σχολεία, στην ασυμβατότητα μεταξύ κόστους και αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης, στην κακή ποιότητα των μαθημάτων των Τμημάτων Ελληνικής Γλώσσας.

Γενικά υπήρχε η άποψη ότι οι μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι εχέγγυο εκπαιδευτικής κινητικότητας και να εκπαιδεύουν ευρωπαϊούς πολίτες και πολίτες του κόσμου.

Ειδικότερα όσον αφορά τους συμμετέχοντες στη διαβούλευση, οι οποίοι προέρχονταν από Γερμανία, προτεραιότητα δόθηκε στην ένταξη των μορφών ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο επίσημο σύστημα και στην ανάγκη το Γερμανικό κράτος να στηρίξει χρηματοδοτικά αυτή την υπόθεση στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις γλώσσες, αλλά και να αναγνωρίσει τις διάφορες μορφές εκπαίδευσης.

Το θέμα ίδρυσης νέων ή επέκτασης συγκεκριμένων φορέων όπως τα δίγλωσσα σχολεία εκτιμάται ότι θα πρέπει να γίνει μετά από προγραμματισμό και με βάση τις τοπικές συνθήκες πάντα με εξασφαλισμένη τη σύνδεσή τους με το επίσημο σύστημα.

Η αναβάθμιση των ΤΕΓ προκρίνεται ως σημαντική λύση αλλά δεν έλειψαν και οι απόψεις που βλέπουν σε αυτά μόνο αρνητικά στοιχεία (προώθηση ημιμάθειας, αναποτελεσματικότητα, υψηλό κόστος, διαπλοκή κτλ).

Η προσέγγιση των μικρών ηλικιών θεωρείται πρώτης προτεραιότητας όπως και η ενημέρωση των γονιών που επιθυμούν την εκμάθηση της ελληνικής από τα παιδιά τους για λόγους εθνικούς-συμβολικούς αλλά και περεταίρω καλλιέργειας της διπλής πολιτισμικής τους ταυτότητας.

Υποστηρίχθηκε ακόμη η άποψη ότι η καταβολή διδάκτρων για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας δεν θα αποτρέψει αλλά αντίθετα θα ενισχύσει την ανάπτυξη της στο εξωτερικό καθώς κι ότι θα συμβάλλει σε μια πιο αξιόπιστη καταγραφή του πραγματικού αριθμού ενδιαφερομένων-συμμετεχόντων.

Ο ρόλος των αποσπασμένων εκπαιδευτικών κρίνεται και σε αυτό το πεδίο διαβούλευσης προβληματικός έτσι όπως έχει λειτουργήσει μέχρι στιγμής. Ενδεικτικά, προτάσεις για τα απαιτούμενα προσόντα των αποσπασμένων εκπαιδευτικών ανέφεραν: γνώση της ξένης γλώσσας, παιδαγωγική κατάρτιση στις νέες μεθοδολογίες, πολιτισμική επίγνωση και διαπίστωση των ικανοτήτων τους μέσω ΑΣΕΠ (με μοριοδότηση αποφοίτων ΜΠΣ και ειδικών σεμιναρίων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης).

Η υποστήριξη των ελληνικών τμημάτων στα ξένα ΑΕΙ τονίστηκε ότι πρέπει να γίνεται με μελέτες βιωσιμότητας αφού πρώτα γίνει μια συστηματική καταγραφή αυτόνομων Εδρών και Τμημάτων και ελεγχθεί ότι παρέχουν ποιοτική εκπαίδευση.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανάγκη για μη ύπαρξη περικοπών στα διατιθέμενα κονδύλια από Ελλάδα, αλλά και για καλύτερη ρύθμιση του συστήματος παρεχόμενης εκπαίδευσης ακόμη και με δείκτες αποδοτικότητας και προπαντός με καλό συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Σχετικά με την παροχή εκπαιδευτικού υλικού διατυπώθηκε η άποψη να περιοριστεί η σπατάλη και να χορηγούνται με κουπόνια, αλλά και να αναληφθεί μέρος της δαπάνης από τους φορείς της ομογένειας.

3) Εντοπισμός σημείων στο ισχύον για κάθε χώρα ή περιοχή σύστημα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, τα οποία χρήζουν αναθεώρησης ή ενίσχυσης και προτάσεις για την καλύτερη σύνδεση των μορφών ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης με τα κατά τόπους εκπαιδευτικά συστήματα.

Οι προτάσεις που κατατέθηκαν σε αυτό το πεδίο αφορούν κυρίως στο γεωγραφικό διαχωρισμό των παρεμβάσεων, το Συντονιστικό Γραφείο, στα περιγράμματα σπουδών, την ισοτιμία τίτλων, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, στο πολιτιστικό κέντρο, την αξιολόγηση για όλους (Εκπαιδευτικούς, Διευθυντές, Συντονιστές και Μαθητές) και σε άλλα θέματα που ήδη είχαν τεθεί στα παραπάνω πεδία διαβούλευσης. Τα πιο καινούργια στοιχεία-θέσεις που διατυπώθηκαν σε αυτό το πεδίο ήταν:

- Κρίθηκε επιτακτικός ο διαχωρισμός των παρεμβάσεων του ελληνικού κράτους ανάλογα με διακριτές γεωγραφικές και γεωπολιτικές περιοχές. Πιο συγκεκριμένα μια πρόταση αναφέρθηκε στο διαχωρισμό μεταξύ των «προηγμένων» εκπαιδευτικά κρατών (Ευρώπη, ΗΠΑ, Αυστραλία, Καναδάς) και των «μη προηγμένων» (Αφρική και Ασία). Στην πρώτη περίπτωση πρέπει να επιδιώκεται η ένταξη των παιδιών της ομογένειας στην κοινωνία που ζούνε και όχι ο επαναπατρισμός τους, όπως γινόταν μέχρι τώρα.
- Ο τρόπος στελέχωσης αλλά και ο τρόπος λειτουργίας των Συντονιστικών γραφείων με σκοπό την πληροφόρηση, εμπύχωση, παρακολούθηση, βοήθεια, συνεργασία και αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών που διδάσκουν σήμερα στα τμήματα Μητρικής και στα σχολεία. Στο πλαίσιο αυτό διατυπώθηκε η πρόταση στο συντονιστικό γραφείο να υπάρχει πτυχιούχος ευρωπαϊκών πολιτικών σπουδών με άριστη γνώση της γερμανικής, της ελληνικής και της αγγλικής γλώσσας για την παρακολούθηση των αλλαγών των εκπαιδευτικών θεμάτων στη κάθε χώρα αλλά και των βασικών αρχών και κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Διαπιστώθηκε επίσης έλλειψη προγραμμάτων σπουδών για τα ελληνόγλωσσα σχολεία του εξωτερικού και απευθύνθηκε πρόσκληση στο ΥΠΔΒΜΘ «να προχωρήσει άμεσα στη σύνταξη προγραμμάτων σπουδών, στα οποία θα προσδιορίζονται οι επιδιώξεις των εκπαιδευτικών μονάδων του εξωτερικού και θα επανεξετάζεται το θέμα της ποσότητας της ύλης».

4) Κατάθεση προτάσεων για εναλλακτικές εκπαιδευτικές πολιτικές και δομές υποστήριξης της παρουσίας της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού σε ένα παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο, με ιδιαίτερη έμφαση στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της ομογένειας.

Στο πεδίο αυτό κατατέθηκαν απόψεις που αφορούσαν:

- Τον ελλιπή τρόπο επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που αποσπώνται στα ΤΕΓ αλλά και τον προβληματικό τρόπο λειτουργία των τμημάτων αυτών σε ορισμένες χώρες τόσο όσον αφορά τις υποδομές όσο και τις ώρες που διενεργούν τα μαθήματά τους προς μεγάλη δυσαρέσκεια των μαθητών
- Την εισαγωγή και διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/τρίτης γλώσσας στα ιταλικά γυμνάσια και Λύκεια, με στόχο την αύξηση των εγγεγραμμένων φοιτητών στις Πανεπιστημιακές έδρες νεοελληνικών.
- Την ωρομίσθια απασχόληση ομογενών εκπαιδευτικών ως τη βασική λύση με προοπτική για τη διδασκαλία της ελληνικής και γενικότερα την αξιοποίηση

τους μέσα από τη διαμόρφωση λίστας διαθεσιμότητας ανά χώρα (πόσοι και ποιοι θα ενδιαφέρονταν να εργαστούν στο χώρο της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης της διασποράς) και ενός συστήματος μοριοδότησης των προσόντων τους (λ.χ. βασικές σπουδές, επιπρόσθετες μεταπτυχιακές, διδακτορικές σπουδές, δημοσιεύσεις, διδακτική εμπειρία, γλώσσες κ.λπ.)

- Τη δημιουργία ενός διαδικτυακού κόμβου όπου όλοι οι παράγοντες που ασχολούνται με τη διδασκαλία της ελληνικής στο εξωτερικό να μπορούν να ανεβάζουν και να κατεβάζουν υλικό «αλλά και να ανταλλάσσονται ιδέες, να υπάρχουν ταινίες, τραγούδια με μετάφραση, ασκήσεις, τηλεοπτικές εκπομπές ή ντοκιμαντέρ, αναρτήσεις εκδηλώσεων, θέσεων προγραμμάτων ανά περιοχές / Ηπείρους».
- Την τακτική επικοινωνία των μαθητών της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης με συνομήλικούς τους στην Ελλάδα μέσα σε ένα οργανωμένο κοινό πλαίσιο δράσης.

Συμπέρασμα

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω αλλά και τις συγκεκριμένες προτάσεις που είχε καταθέσει το Υπουργείο σε διαβούλευση, επτά θέματα ανέκυψαν ως κομβικής σημασίας για τη μεταρρύθμιση στο χώρο της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό. Συνοπτικά αυτά ήταν:

1. Η πολυμορφία και ευελιξία των απαιτούμενων παρεμβάσεων
2. Η ένταξη της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στα συστήματα εκπαίδευσης των χωρών εγκατάστασης
3. Η ανάγκη για νέες μορφές προβολής και ανάδειξης της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού (βλ. Κέντρο «Λόγος»)
4. Η μελέτη της βιωσιμότητας και της αναβάθμισης του ρόλου των εδρών / πανεπιστημιακών τμημάτων του εξωτερικού στην προώθηση της ελληνικής γλώσσας
5. Η διοικητική αναδιάρθρωση του συστήματος ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό σε ζητήματα σχεδιασμού, διαχείρισης και αναβάθμισης ανθρώπινου δυναμικού
6. Η αξιοποίηση ομογενών εκπαιδευτικών
7. Η ενεργοποίηση της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης και των ηλεκτρονικών κοινοτήτων μάθησης